

„Ten fragment Iławy miał wyglądać zupełnie inaczej”. Poznaj ciekawostki z historii ulic Andersa i Smolki [ZOBACZ ZDJĘCIA]

data aktualizacji: 2022.11.01

O kolejnych interesujących faktach z historii Iławy można było usłyszeć podczas październikowego spaceru po mieście. Tym razem Michał Młotek i Dariusz Paczkowski pojawili się wraz z grupą mieszkańców na ulicach Andersa i Smolki. Podczas godzinnej wyprawy nie tylko opowiedzieli o historii najważniejszych miejsc i obiektów z tej części miasta, ale zaprezentowali też archiwalne zdjęcia okolicy. Niektóre z nich, a szczególnie te z okresu powojennego, można było zobaczyć po raz pierwszy.

Spacer po ulicach Andersa i Smolki odbył się w ramach cyklu edukacyjnych wypraw po mieście, które organizowane są w Iławie od 2014 roku. W tym roku było to już ósme spotkanie na terenie miasta. Ostatnie, na początku października, miało miejsce w północnej części Iławy - na ulicach Chodkiewicza i Mazurskiej.

W tym roku Michał Młotek i Dariusz Paczkowski, w ramach nowej „Historii jednej ulicy”, zaproszą iławian jeszcze na dwa spaceru: w listopadzie po ulicy 1 Maja, a w grudniu po ulicy Dworcowej.

Długa droga od Kamiennej do Andersa

Uczestnicy ostatniego spaceru zbrali się w niedzielę, 30 października na parking przed Starostwem Powiatowym w Iławie, by stamtąd, przez teren szpitala, Szkoły Podstawowej nr 2 im. Marii Konopnickiej, przejść na teren osiedla XXX-lecia, gdzie zakończyła się wyprawa. Wzięło w niej

udział ponad 50 osób.

Dariusz Paczkowski i Michał Młotek opowiadają o tym, jak do Hawy trafił radziecki czołg, który stanął przy ówczesnej ulicy Marchlewskiego.

Tym razem opowieści prowadzących rozpoczęły się od przedstawienia patronów obu ulic. Zaczęto od ulicy Smolki. Przedwojennym patronem tej ulicy był Hermann Löns - niemiecki pisarz, poeta i dziennikarz, który w 1914 roku, w wieku 48 lat, wstąpił na ochotnika do armii niemieckiej i zginął w jednej z pierwszych akcji bojowych na froncie zachodnim.

- W latach 30-tych XX wieku postać Lönsa naziści wykorzystali do własnych celów propagandowych - mówi Dariusz Paczkowski. - Masowo czyniono go patronem ulic, także w Prusach Wschodnich - dodał.

Obecnym patronem ulicy jest Franciszek Smolka - polski prawnik, polityk liberalny i działacz społeczny, który zasłynął jako prezydent parlamentu austriackiego i twórca Kopca Unii Lubelskiej we Lwowie. Jego nazwiskiem nazwano ulice między innymi w Warszawie i Krakowie. Jest obywatelem honorowym kilkudziesięciu miast polskich, czeskich i chorwackich.

O ile ulica Smolki nie zmieniała swojego patrona od kilkudziesięciu lat, o tyle nazwa ulicy Andersa

zmieniała się po 1945 roku kilka razy.

- Zaraz po wojnie była to ulica Kamienna, podobnie zresztą jak przed wojną - tłumaczył Michał Młotek. - W lutym 1947 roku przemianowano ją na ulicę Ignacego Daszyńskiego, następnie na Juliana Marchlewskiego, a w 1991 roku na Władysława Andersa. W ten sposób ulica Andersa, ze wszystkich ławskich ulic, najczęściej zmieniała po wojnie swoją nazwę - dodał.

Koszary Yorka w Iławie niedługo po ukończeniu budowy. Dziś w tych obiektach funkcjonuje szpital powiatowy. Z zachowanych dokumentów wynika, że zaraz po wojnie burmistrz Maksymilian Grabowski starał się o przekazanie obiektów miastu. Być może Grabowski planował ulokować tam siedzibę Zarządu Miejskiego i Miejskiej Rady Narodowej.

Gdy w połowie 1991 roku zmieniano nazwę ulicy Marchlewskiego na Andersa, zmieniono też nazwy innych ulic w Iławie. I tak ulicę Bohaterów Stalingradu przemianowano w części na ulicę Wyszyńskiego, a w części na Królowej Jadwigi, ulicę Nowotki na Jana III Sobieskiego, Hibnera na Jasielską, Thoreza na Maczka, Janka Krasickiego na Leopolda Okulickiego, Hanki Sawickiej na Brata Alberta, a gen. Berlina na mjra Sucharskiego.

Jak wynika z artykułu, który pojawił się w regionalnej gazecie „Głos Pojezierza Iławskiego”, w tym samym czasie, na wniosek radnego Kazimierza Parowicza, utworzono bank nazw ulic. Założono, że kolejne ulice, które powstaną na terenie miasta, nazwane zostaną według kolejności: ulica Józefa

Alickiego, ulica Józefa Piłsudskiego, ulica Ofiar Katynia, ulica Orłąt Lwowskich i ulica Augusta Emila Fieldorfa. Do dnia dzisiejszego w Ławie powstała jedynie ulica Józefa Alickiego.

Dariusz Paczkowski zaprezentował uczestnikom spaceru serię zdjęć z połowy lat 80-tych XX wieku, na których uchwycono moment ustawiania czołgu przy ówczesnej ulicy Marchlewskiego (fot. Tomasz Skrzypiec).

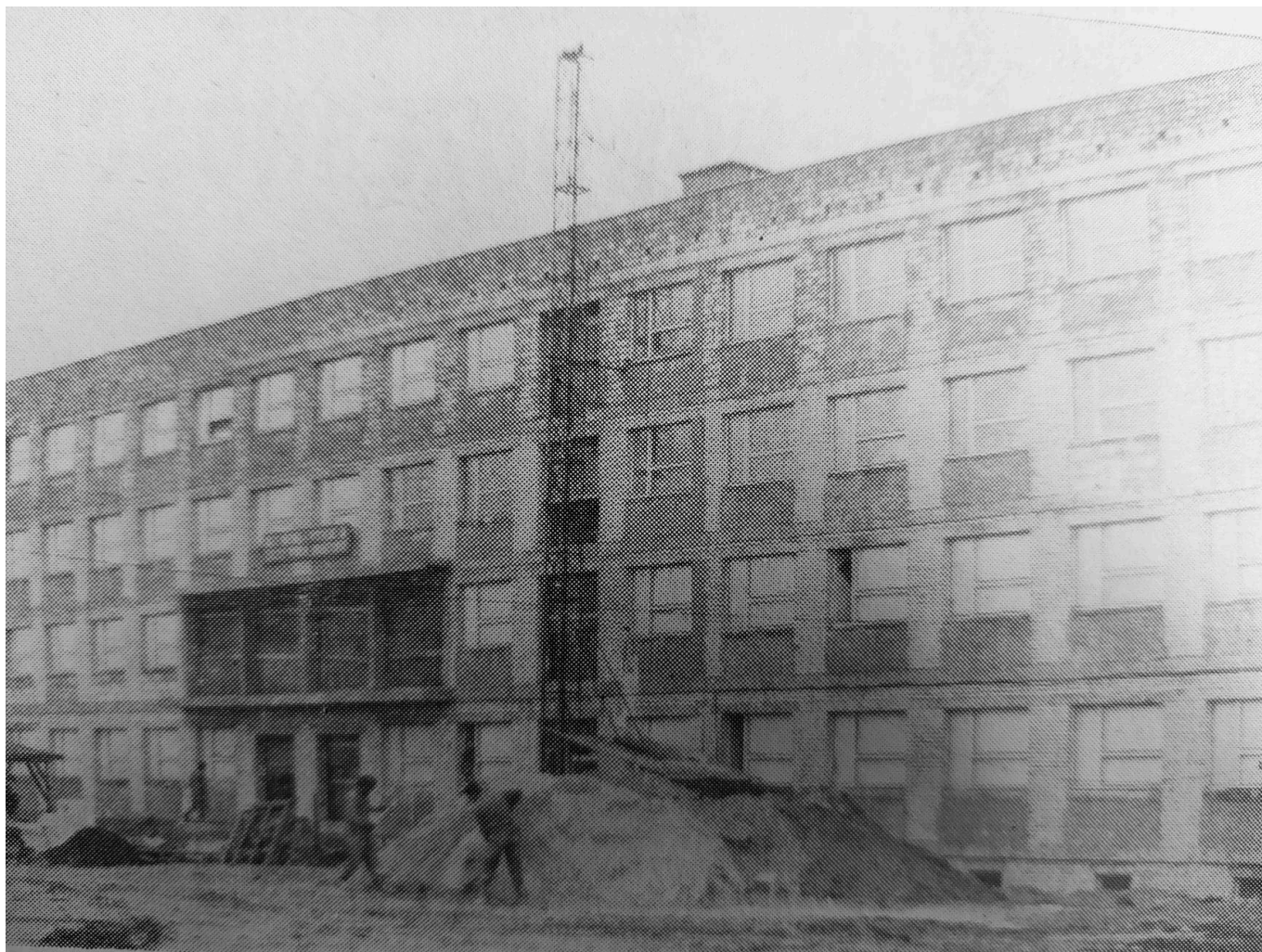
Ten fragment Ławy miał wyglądać zupełnie inaczej

W 1968 roku, w związku z planami zabudowy południowej części Ławy – od torów kolejowych w stronę dworca, opracowano plany stworzenia tzw. „nowego centrum”. Pod tą nazwą kryła się

koncepcja zabudowy dzisiejszych ulic Jana III Sobieskiego, Andersa i obszaru pomiędzy ulicą Jana III Sobieskiego a Wyszyńskiego.

Ulice Andersa i Jana III Sobieskiego miały stać się, według planistów, reprezentacyjnymi ulicami miasta. W tej części Ławy powstać miały nowoczesne biurowce, hotel, domy towarowe i nowa siedziba Komitetu Powiatowego PZPR. Na zapleczu obu ulic zaplanowano budowę amfiteatru na 6 400 miejsc z estradą na 120-osobowe zespoły, kompleksu sportowego z halą, kawiarni, baru szybkiej obsługi i basenu pływackiego oraz sali widowiskowej z biblioteką. Planowano też urządzenie dużego placu imprez masowych na 22 tysiące osób i terenów rekreacyjnych.

Marzec 1974 roku. Trwa budowa nowoczesnego biurowca dla Urzędu Powiatowego. Zdjęcie pochodzi z „Ziemi Ławskiej” - jednodniówki Komitetu Powiatowego PZPR.

Ostatecznie z całej, bardzo śmiałej koncepcji, w związku z postępującym kryzysem i brakiem środków finansowych, udało się wybudować jedynie biurowiec Urzędu Powiatowego (dzisiejszy budynek Starostwa Powiatowego w Ławie), będący pierwszym tego typu obiektem wybudowanym w Ławie po wojnie, budynek sądu oraz dom towarowy.

Na pozostałym obszarze, głównie wzdłuż ulicy Jana III Sobieskiego, zaczęły powstawać ciągi domów jednorodzinnych z pomieszczeniami handlowo-usługowymi na parterze.

Nowa sypialnia na 600 rodzin

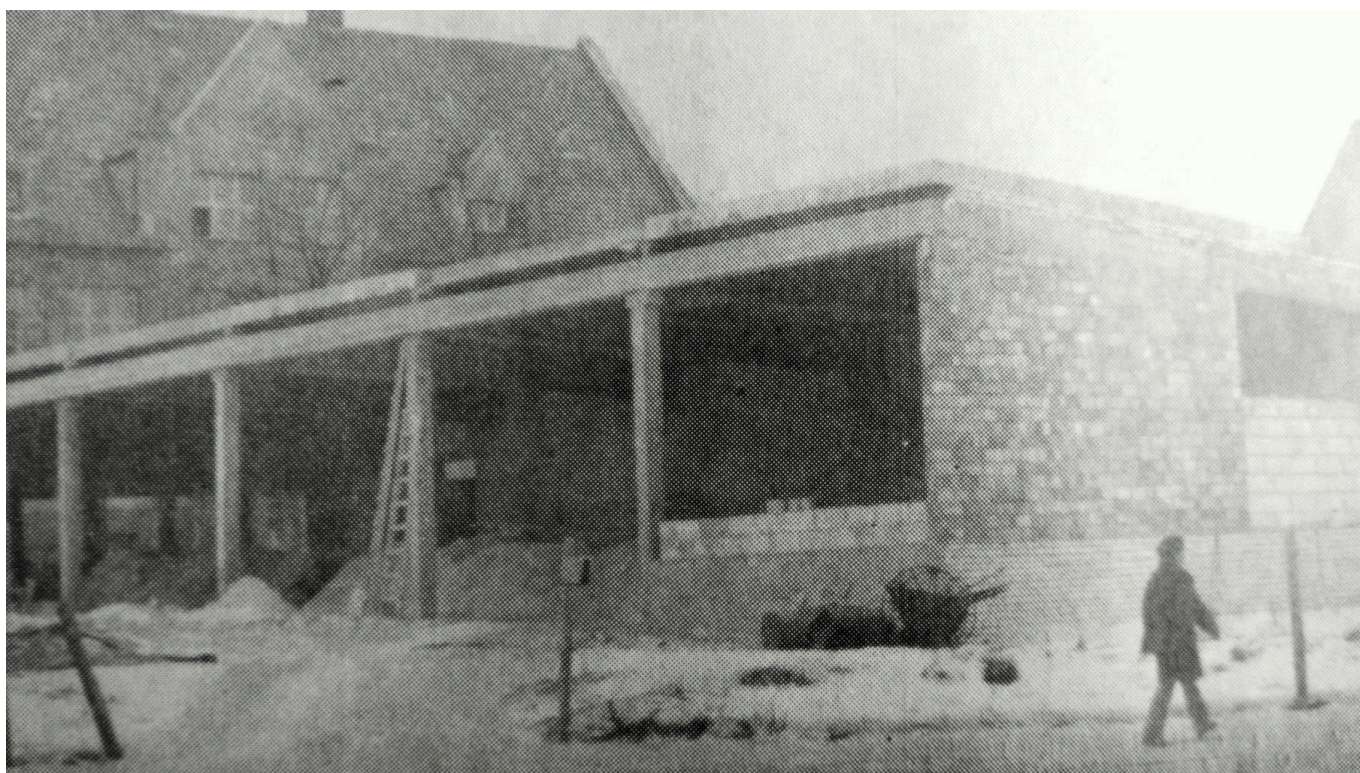
Wraz z opracowaniem koncepcji tzw. „nowego centrum”, nakreślono też plany budowy nowego osiedla. Razem z budową bloków na obszarze historycznego Starego Miasta, w południowej części miasta - pomiędzy ówczesną ulicą Marchlewskiego a 1 Maja, Smolki i Skłodowskiej-Curie,

przystąpiono do budowy osiedla Centralnego.

Budowa osiedla przypadła na pierwszą połowę lat '70 XX wieku. Cały kwartał wypełniły czterokondygnacyjne bloki o powtarzających się sekcjach klatek i regularnym rozmieszczeniu.

Jak wynika z artykułu zamieszczonego w „Ziemi Iławskiej” - jednodniówce Komitetu Powiatowego PZPR, do stycznia 1975 roku wybudowano pięć budynków mieszkalnych, a do użytku oddano 300 mieszkań oraz pawilon handlowo-usługowy. W tym czasie trwała już budowa falowca, wówczas najdłuższego budynku mieszkalnego w całym województwie, w którym zamieszkało aż 206 rodzin. Powstawały też kolejne bloki.

Marzec 1974 roku. Trwa budowa pawilonu, w którym wkrótce działalność rozpocznie sklep meblowy. Obecnie mieści się tu sklep z zabawkami. W tle nieprzebudowana bryła szkoły. Zdjęcie pochodzi z „Ziemi Iławskiej” - jednodniówki Komitetu Powiatowego PZPR w Iławie.

Na osiedlu powstać miały także przedszkole i żłobek, kompleks pawilonów handlowo-usługowych, kawiarnia i budynek administracyjno-kulturalny. Ostatecznie, budowę przedszkola ukończono dopiero w latach 80-tych XX wieku, wcześniej, po drugiej stronie ulicy Skłodowskiej-Curie, wybudowano natomiast budynek szkoły podstawowej, a w okolicach ulicy Smolki tzw. Megasam.

Na osiedlu Centralnym, bo taką nazwę nosić miało początkowo nowe osiedle, zamieszkało ostatecznie ponad 4 tysiące osób. Wraz z ukończeniem budowy ostatnich bloków mieszkalnych całej okolicy nadano nazwę „Osiedla XXX-lecia PRL”.

Obelisk ze skutą nazwą osiedla. Wcześniej znajdował się w tym miejscu napis „Osiedle XXX-lecia PRL” (fot. Mikołaj Młotek).

Kolejny spacer po Iławie w ramach nowej „Historii jednej ulicy” odbędzie się pod koniec listopada. Tym razem Michał Młotek i Dariusz Paczkowski zaproszą iławian na spacer po ulicy 1 Maja. Do końca 2022 roku miłośnicy Iławy zawitają jeszcze na ulicę Dworcową.

Organizatorzy spaceru dziękują Marcinowi Fornahlowi za udostępnienie nagłośnienia i Rafałowi Rybnikowi za wykonanie zdjęć z drona.

Źródło: Internetowe Muzeum Iławy.

Źródło:

<https://www.infoilawa.pl/aktualnosci/item/69109-ten-fragment-ilawy-mial-wygladac-zupelnie-inaczej-poznaj-ciekawostki-z-historii-ulic-andersa-i-smolki-zobacz-zdjecia>